

A *Protaetia (Potosia) fieberi* (Kraatz, 1880) életmódja és elterjedési adatai Magyarországon (Coleoptera, Scarabaeidae: Cetoniinae)

NÁDAI LÁSZLÓ

ABSTRACT: (Life history and Hungarian localities of the *Protaetia (Potosia) fieberi* (Kraatz, 1880) (Coleoptera, Scarabaeidae: Cetoniinae).) Hungarian localities of *Protaetia (Potosia) fieberi* (Kraatz, 1880) are given, complemented with notes on morphology, distribution and habitats.

Bevezetés

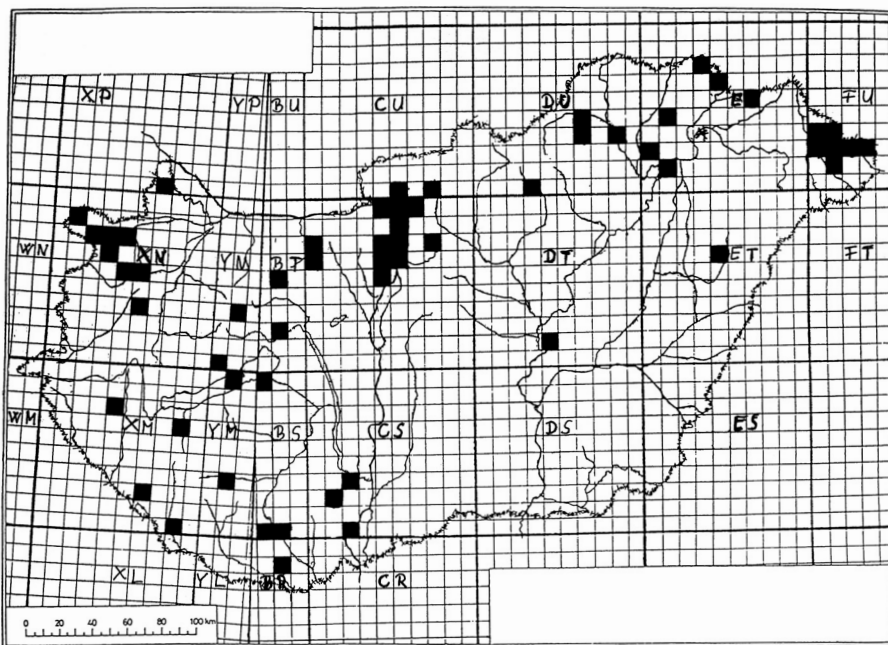
A *Protaetia (Potosia) fieberi* (Kraatz, 1880) a virágbogárformák (Cetoniinae) a legritkábban előkerülő faja Magyarországon (magyar neve rezes virágbogár). Sokáig csak nagyon kevés adat alapján volt ismert az elterjedése, de amióta a vörösboros palackcsapdázás kiterjedten alkalmazott gyűjtőmódszer lett, számos új lelőhelyről került elő.

Az általam látott és ellenőrzött példányok lelőhelyeinek felsorolásakor megadtam az UTM-kódokat is. A lelőhelyeket UTM-térképen ábrázoltam. A példányok a Köszönetnyilvánításban említett intézményekben és magángyűjteményekben találhatóak. Az irodalmi adatokat nem ismételem meg, helyettük a forrásokra hivatkozom. Az irodalmi forrásokat a teljesség igénye nélkül említem, elsősorban a természetvédelmi területekkel foglalkozó közleményekre összpontosítottam.

A gyűjtők nevét a következőképpen rövidíttem: Ádám László (ÁL), Csiki Ernő (CsE), Dankovics Róbert (DR), Dudich Endre (DE), Endrődi Sebő (ES), Fodor Jenő (FJ), Gurányi István (GI), Hegyessy Gábor (HG), Huber Attila (HA), Jablonkai József (JaJ), Juhász Csaba (JCs), Kanabé Dezső (KD), Kaufmann Ernő (KaE), Kondorosy Előd (KE), Kotán Attila (KA), Kuthy Dezső (KuD), Lenci Rudolf (LR), Lichtneckert Ferenc (LF), Muskovits József (MJ), Náda László (NL), Nattán Miklós (NM), Németh Tamás (NT), Podlussány Attila (PA), Podlussány Lajos (PL), Rahmé Nikola (RN), Rác Gábor (RG), Rédei Dávid (RÉD), Reichart Gábor (ReG), Révy Dezső (RD), Rozner György (RGy), Sár József (SJ), Stiller Viktor (SV), Szalóki Dezső (SzD), Székely Kálmán (SzK), Szél Győző (SzGy), Szeleencey Béla (SzB), Tunkl (T), Varga Katalin (VK), Végh László (VL), Vig Károly (VK).

A *Protaetia fieberi* jellemzése

Morfológiai jellemzők – A *Protaetia (Potosia) cuprea* (Fabricius, 1775) fajhoz nagyon hasonló. Alul-felül mindig erősen fénylő bronzvörös, szárnyfedőin sűrű, fehér rajzolattal. A lábszárain nincsenek fehér térdfoltok, a térd megfelelő helye sűrűn pontozott, de fényes, és rajta nyoma sincs szőröknek. A hasoldal mindig bronzvörös színű ellentétben a *P. cuprea* (Fabricius) lila színével. E két bélyeg alapján könnyen elkülöníthető a két faj.

1. ábra: A *Protactia fieberi* (Kraatz, 1880) magyarországi lelőhelyei

Elterjedés – A törzsalak, *Protactia fieberi fieberi* Kraatz, 1880 Európában az alábbi országokban fordul elő: Albánia, Ausztria, Bosznia Hercegovina, Cseh Köztársaság, Franciaország, Görögország, Horvátország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Szerbia és Montenegró, Szlovákia, Szlovénia.

Kelet-Európában Két alfaját különítik el: a *Protactia fieberi boldyrevi* Jakobson, 1909 Moldáviában és Oroszország európai területein, a *Protactia fieberi borysthenica* S. I. Medvedev, 1964 Ukrajnában.

Magyarországon elterjedt a hegyvidék alacsonyabb régióiban, a dombvidékeken és a síkságokon. Az Alföldön a nagyobb folyók árterületén fordul elő.

Életmód – Elsősorban száraz, meleg tölgyesekben él. Elhalt lombosfák nedves korhadékában, üregeiben fejlődik. A kifejlett bogarak napsütéses, meleg időben rajzanak, többnyire a tölgyes lombkoronája körül. Alkalmanként virágokon (*Cornus sanguinea*, *Sambucus ebulus*, *Sambucus nigra*, *Thalictrum flavum*) is megtalálhatóak.

Természetvédelmi helyzet – Magyarországon védett, a „13/2001. (V. 9.) KöM rendelet a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről” alapján pénzben kifejezett értéke 50 000 forint.

Magyarországi elterjedési adatok

Babócsa, Erzsébet-sziget (XM80), 2000.V.28. (RGy); *Bakonysárkány* (BT85), (LF); *Bár* (CS20), 1964.VII.17., 1964.VII.18., 1964.VII.20. (PA), (ENYEDI & ÁDÁM 2008); *Bátaapáti*, Hutai-völgy, boroscsapda (CS12), 2004.VII.2–10. (SzGy); *Beregdaróc*, Kisasszony-erdő (FU13), 2005.VIII.10. (HG); *Berhida* (BT82), (LR); *Budakeszi* (CT46),

1978.VI.20. (RG); *Budaörs* (CT45), 1968. (MJ); *Budapest*, XII., Normafa-lejtő, boroscspada (CT56), 2000.V.13–26. (SzD); *Budapest*, XII. ker., Virág-völgy (CT56), 2005.V.3. (MJ); *Csáfordjánosfa*, ex *Acer campestre* (XN45), 2008.V.23. (SzB); *Csaroda*, Palaica, tölgyes erdő (FU03), 2005.VII.15., 2005.VIII.10. (HG); *Csaroda*, Zabos-dűlő, tölgyes erdő (FU03), 2005.VIII.10. (HG); *Cserkút* (BS70), 1988.VII.5. (SJ); *Csurgó* (XM62), (KuD); *Debrecen* (ET46), (KD); *Debrecen* (ET46), 2007.V.31. (ER); *Debrecen*, Kossuth Lajos Tudományegyetem, Botanikus Kert (ET46), 1986.V.9–16. (HG); *Debrecen*, Nagy-erdő, 90 m, *Sambucus nigra*-ról (ET46), 1984.VI.2. (ÁL); *Debrecen*, Pallag (ET46), 1930.VI., 1931.VI. (RD); *Dédestapolcsány*, Dédesvár (DU63), 1965.VI.3. (PL), (ENYEDI & ÁDÁM 2008); *Dénesfa*, boroscspada (XN55), 2008.VII.VI.28.–VII.4. (KA); *Fehérgyarmat*, Birhó-erdő (FU11), 2003.VII.11. (HG); *Fertőszéplak*, gyümölcsös, erjedt almán (XN37), 2007.VII.23. (SzB); *Fertőszéplak*, Rongyosi-erdő, boroscspada (XN37), 1995.V.19. (SzB); *Fertőszéplak*, Rongyosi-erdő, boroscspada (XN37), 1995.VII.6. (SzB); *Fertőszéplak*, Rongyosi-erdő, virágzó tölgyről (XN37), 2001.V.9. (SzB); *Füzérradvány*, Arborétum (EU37), 2004.VIII.30. (HG); *Gödöllő* (CT77), VI.–VII. (KÖTELES & BAKONYI 1996); *Gödöllő*, Máriabesnyő (CT77), 1909.VI.2. (GL), (ENDRÓDI 1956); *Gödöllő*, Máriabesnyő (CT77), 1965.VII.20. (JCs); *Harkány* (BR88), 1933.VIII.20. (SV), (ENDRÓDI 1956); *Hernádbúd*, Gaz (EU14), 2003.VI.25. (HG); *Kaposvár* (YM13), (KD); *Kaposvár* (YM13), (NM); *Kisár*, Kis-mező (FU12), 2003.VII.11. (HG); *Kisnána* (DU30), 1966.VI.2. (JaJ), (ENYEDI & ÁDÁM 2008); *Leányfalu* (CT58), 1973.V.1. (PA), (ENYEDI & ÁDÁM 2008); *Legénd* (CU70), (T), (ENDRÓDI, 1956); *Marcali*, Nagy-Gyóta, boroscspada (XM86), 2003.7.3–7. (RGy); *Monok*, Ingvár (EU14), 2006.VII. 5., 2006.VIII.1. (HG); *Mosonmagyaróvár*, ex *Ulmus laevis* (XP60), 2008.IV.19. (SzB); *Nábrád*, Bakonya-erdő (FU02), 2003.VII. 1. (HG); *Nagykovácsi* (CT47), 2000.VII.4. (NL); *Nagymaros*, Szent Mihály-hegy, boroscspada, (CU49), 2007.VI.15–21. (KA), *Nógrádverőce* (CT59), (ES), (ENDRÓDI 1956); *Olcsvaapáti*, Székos-gaz (FU02), 2003.VII.11. (HG); *Pácín*, Mágócsi-kastély, erdőirtás széle (EU65), 2005.VI.28. (HG); *Pécs* (BS80), 1907. (KaE), (ENDRÓDI, 1956); *Pilisborosjenő* (CT47), 1969. (MJ); *Pomáz* (CT57), 1957.VII.18. (ReG); *Pomáz* (CT57), 1998.VII.4. (MJ); *Rákóczi-falva*, Felsővársány (DT41), 2004.VII.6., 2004.VII.7., 2004.VII.16. (HG); *Röjtökmuzsaj*, Nagy-erdő, tölgycsurgáson (XN36), 1998.VI.8. (SzB); *Röjtökmuzsaj*, Nagy-erdő, fűrészporkomposzthalmon (XN36), 2001.VII.2. (SzB); *Sajógalgóc*, Hársas-lapos (DU64), 2004.VIII.3. (HG, HA); *Sajóvamos* (DU83), 2008.VI.7. (VK); *Sátoraljaiújhely* (belterület), Dózsa György utca (EU46), 1989.V.12. (HG), (ÁDÁM ÉS HEGYESSY 1998); *Sátoraljaiújhely* (EU46), 2004.VI.20. (NL); *Sátoraljaiújhely*, Esztáva, szőlő (EU46), 2000.VI.5. (HG); *Sátoraljaiújhely*, Esztáva, szőlő, levéltetes körtefán (EU46), 2004.VI.11., 2004.VII.25. (HG); *Sátoraljaiújhely*, Long-erdő, Mocsolya, *Cornus sanguinea*-ről (EU46), 2007.V.15. (HG, KE, RéD); *Sátoraljaiújhely*, Vinyik-dűlő (EU46), 1995.VII.22. (HG), (ÁDÁM ÉS HEGYESSY 1998); *Siófok* (BS79), (LF), (ENDRÓDI, 1956); *Sitke*, Genyőtés, boroscspada (XN53), 2005.VI.8–20. (DR-VK), (NÁDAI & VIG 2006); *Solymár*, Ó-völgy, boroscspada (CT47), 2004.VIII.28. (NT); *Solymár*, Solymárvölgyi téglagyár (CT47), 1999.IX.11. (MJ); *Sonkád*, Kis-rekesz, Túr bal parti gátja (FU32), 2004.IX.3. (HG); *Sopron* (XN18), (CsE), (ENDRÓDI 1956); *Sopron-Balf*, Balfi-domb, hársas (XN27), 2003.V.25. (SzB); *Szekezsárd*, Bárányfok (CS23), 1998.VII.18. (RN); *Szentendre*, boroscspada, (CT58), 2008.V.26–VI.2. (KA), *Szentendre*, Sztaravoda-völgy (CT58), 2006.VI.25. (SzB); *Szentendre*, Sztaravoda-völgy (CT58), 2006.VI.24. (NT); *Szentendre*, Sztaravoda-völgy, *Sambucus nigra*-ról (CT58), 2008.V.28. (KA); *Szentendre*, Sztaravoda-völgy, boroscspada (CT58), 2000.VI.9–20. (SzD); *Szokolya*, Királyrét, Hársrét, boroscspada (CU50), 2006.VII.10–18. (NL); *Tatabánya*, Vértes hg., tölgyes, boroscspada (CT07), 2005.VII.24. (SzB); *Tihany*, Apáti-tető, boroscspada (YM19), 2000.VI.23–30. (SzGy) (SZÉL & KUTASI 2003); *Tiszadob*, Telek, *Thalycetrum flavum*-ról (EU11), 2006.VI.22. (HG, MJ); *Tiszakóród*, Fogarasi-táblák, Túr jobb parti gátja (FU22), 2004.IX.3. (HG); *Tiszalúc* (EU02), 2006.VI.22. (MJ); *Tokaj*, Bodrozug, Rákóczi-vár (EU33), 2006.VIII.1. (HG); *Vác*, Naszály, Látó-hegy, boroscspada (CT69), 2007.VII.1–8. (NL); *Vác*, Naszály, Látó-hegy, boroscspada (CT69), 2007.VII.15–21. (NL); *Vác*, Naszály, Látó-hegy, boroscspada (CT69), 2007.VII.8–15. (NL); *Várgesztes* (CT06), 2001.V.16. (NL); *Vászoly*, Keresztfatető, boroscspada (YN00), 2002.VII.7–14. (NL); *Vászoly*, Keresztfatető, boroscspada (YN00), 2002.VII.14–25. (SzK); *Vászoly*, Öreg-hegy, boroscspada (YN00), 2002.VII.6–14. (NL); *Vászoly*, Öreg-hegy, boroscspada (YN00), 2004.VII.22. (NL); *Vászoly*, Öreg-hegy, boroscspada (YN00), 2005.VII.30. (SzK); *Vászoly*, Öreg-hegy, *Sambucus ebulus*-ról (YN00), 1997. VII. 23–27. (VL); *Vitnyéd*, Vitnyédi-erdő (XN47), 1998.VII.11. (SzB); *Vitnyéd*, Vitnyédi-erdő, erjedt vadkörten (XN47), 1998.VII.20. (SzB); *Zalaszentmihály* (XM47), 1987.VII.19. (DR); *Zirc* (YN13), (LF), (ENDRÓDI, 1956).

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok valamennyi muzeológusnak és magánygyűjtőnek, akik lehetővé tették gyűjteményeik tanulmányozását és adataik felhasználását. E személyek a következők: Enyedi Róbert (Eger), Hegyessy Gábor (Kazinczy Ferenc Múzeum, Sátoraljaiújhely), Kotán Attila (Budapest), Kovács Tibor (Mátra Múzeum, Gyöngyös), Kutasi Csaba (Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc), Merkl Ottó (Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest),

Muskovits József (Budapest), Németh Tamás (Pilisborosjenő), Rahmé Nikola (Budapest), Rozner György (Kisbény), Szalóki Dezső (Budapest), Szelencey Béla (Fertőd), Székely Kálmán (Budapest), Vig Károly (Savaria Múzeum, Szombathely).

Irodalom

- ÁDÁM, L. & HEGYESSY, G. (1998): Adatok a Zempléni-hegység, a Hernád-völgy, a Bodrogek, a Rétköz és a Taktaköz lemezescsápú bogárfaunájához (Coleoptera: Scarabaeoidea). – Információk Északkelet-Magyarország természeti értékeiről. II. Zempléni Táj (különszám). Zempléni Környezetvédelmi Egyesület, Sátoraljaújhely. 80 pp.
- ENDRŐDI, S. (1956): Lemezescsápú bogarak – Lamellicornia. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), IX. 4. Akadémiai Kiadó, Budapest, 188 pp.
- ENDRŐDI, S. (1957): A lemezescsápú bogarak (Lamellicornia) kárpátmedencei lelőhelyadatai. – Folia entomologica hungarica 10: 145–226.
- ÉNYEDI, R. & ÁDÁM, L. (2008): A Mátra Múzeum bogárgyűjteménye, Scarabaeoidea (Coleoptera) – Folia Historico-naturalia Musei Matraensis 32: in print.
- KÓTELES, L. & BAKONYI, G. (1996): First record on the Scarabaeoidea (Coleoptera) fauna of Gödöllő (Hungary). – Folia entomologica hungarica 57: 97–104.
- NÁDAI, L. & VIG, K. (2006): A Savaria Múzeum lemezescsápú bogarai (Coleoptera: Scarabaeoidea). – Praenora Folia Historico-naturalia. 9: 81–122.
- SZÉL, GY. & KUTASI, CS. (2003): Tihanyi élőhelyek bogárfaunisztikai vizsgálata. – Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyiensis 20: 77–106.

NÁDAI László
H-1147 BUDAPEST
Zsolnay Vilmos utca 13., III/4.
email: nadaiscarab@gmail.com